

Johanna Mäki

KIRJANPITOLAIN JA PIEN- JA MIKROYRITYKSEN
TILINPÄÄTÖSASETUKSEN TUOMAT MUUTOKSET
YKSITYISEN ELINKEINONHARJOITTAJAN KIRJANPITOON JA
TILINPÄÄTÖKSEEN

Liiketalouden koulutusohjelma
2016

KIRJANPITOLAIN JA PIEN- JA MIKROYRITYKSEN
TILINPÄÄTÖSASETUKSEN TUOMAT MUUTOKSET YKSITYISEN
ELINKEINONHARJOITTAJAN KIRJANPITOON JA TILINPÄÄTÖKSEEN

Mäki, Johanna
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2016
Ohjaaja: Lehtinen, Hannele
Sivumäärä: 37
Liitteitä: 6

Asiasanat: kirjanpitolaki, kirjanpito, tilinpäätös, ammatinharjoittajat

---

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin uutta kirjanpitolakia sekä uutta asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Laki ja asetus tulivat voimaan 1.1.2016. Tutkimuksen kohteeksi oli rajattu yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa toiminimellä ammatti- tai liiketoimintaa. Yrityksen kooksi oli valittu mikroyritys, joka työllistää 0–4 henkilöä. Tutkimuskohteena olivat lain ja asetuksen muutokset, jotka koskevat yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoa ja tilinpäätöstä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda muutoksista ohjeistus yksityiselle elinkeinonharjoittajalle. Ohjeistuksen avulla haluttiin auttaa yksityistä elinkeinonharjoittajaa ymmärtämään lakiin ja asetukseen tulleet muutokset.

Opinnäytetyön menetelmänä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää sekä tapaus-tutkimusta. Opinnäytetyön aineistona käytettiin lakeja, asetuksia, aihetta käsitteleviä teoksia ja lehtiartikkeleita.

Opinnäytetyössä saatiin vastaukset opinnäytetyössä esitettyihin kysymyksiin. Opinnäytetyö antaa vastaukset, miten kirjanpitolaki ja tilinpäätösasetus vaikuttavat yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Opinnäytetyöstä käy myös selville, koska yksityinen elinkeinonharjoittaja on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen, miten yksityisen elinkeinonharjoittajan tuloslaskelma ja tase muuttuivat ja mitä liitetietoja yksityisen elinkeinonharjoittajan tulee antaa tilinpäätöksessään.

ACCOUNTING ACT AND FINANCIAL STATEMENT DECREE ON SMALL AND MICRO-UNDERTAKING CHANGES IN THE PRIVATE TRADER'S ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENT

Mäki, Johanna
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business
November 2016
Supervisor: Lehtinen, Hannele
Number of pages: 37
Appendices: 6

Keywords: Accounting Act, accounting, financial statement, practitioners

---

In this thesis was examined new Accounting Act and new Financial Statement Decree on small and micro-undertakings. Act and decree became a valid 1st January 2016. The study was limited in private trader who acts as entrepreneur and he practise a profession or carry on a business. The size of the company was selected micro-undertaking which employs 0–4 persons. Research subjects were the changes in act and decree which involves private trader's accounting and financial statement.

The meaning of this thesis was to create guidance for the changes to private trader. The guidance was intended to help private trader to understand the changes in act and decree.

Qualitative method and case study was used in this thesis. Sources which have been used in this thesis were laws, decrees, books and articles of special journal.

The thesis provides answers of the questions raised. The Thesis gave answers to questions how accounting act and financial statement decree impact private trader's accounting and financial statement. From the thesis also finds out when private trader is obliged to draw up a financial statement, how private trader's s profit and loss account and balance sheet have changed and what notes private trader's must give in his financial statement.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	8
2.1	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset.....	8
2.2	Tutkimusmenetelmät.....	9
3	MIKROYRITYS JA YKSITYINEN ELINKEINONHARJOITTAJA.....	10
3.1	Mikroyritys	10
3.2	Yksityinen elinkeinonharjoittaja.....	11
4	KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSET YKSITYISELLE ELINKEINONHARJOITTAJALLE.....	12
4.1	Luonnollisen henkilön kirjanpito- ja tilinpäätösvelvollisuus.....	13
4.2	Tilikausi	14
4.3	Liiketapahtumien kirjaaminen	15
4.3.1	Pää- ja osakirjanpito.....	15
4.3.2	Yhdenkertainen ja kahdenkertainen kirjanpito.....	15
4.3.3	Suorite-, lasku- ja maksuperuste.....	17
4.3.4	Tosite	18
4.3.5	Liitetietotosite	19
4.3.6	Kirjausketju.....	19
4.4	Kirjanpitoaineisto.....	20
4.4.1	Kirjanpitoaineiston säilyttäminen.....	20
4.4.2	Kirjanpitoaineiston säilytysaika.....	20
4.5	Tilinpäätös ja tilinpäätöksen sisältö.....	21
4.5.1	Tuloslaskelma	21
4.5.2	Tase	22
4.5.3	Tasekirja.....	22
4.5.4	Liitetiedot.....	23
4.6	Mikroyrityksen velvoite oikeasta ja riittävästä kuvasta (suojasatamasäännös).....	23
4.7	Olenaisuusperiaate	24
5	PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖSASETUS	25
5.1	Tuloslaskelma	26
5.2	Tase	27
5.3	Liitetiedot.....	28
5.3.1	Arvostus ja jaksotusperiaatteet	28
5.3.2	Poikkeukselliset erät	30
5.3.3	Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat.....	30

5.3.4	Arvonkorotusrahassto.....	30
5.3.5	Pitkääikaiset lainat	31
5.3.6	Vakuudet, sitoumukset ja eläkevastuut.....	31
5.3.7	Henkilöstö.....	32
5.3.8	Toimintakertomusta vastaavat tiedot	32
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kirjanpitäjän ammatissani olen huomannut, että kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännöt eivät ole täysin selkeitä yksityiselle elinkeinonharjoittajalle. Tämä johtuu monestakin syystä, esimerkiksi yksityisen elinkeinonharjoittajan aika kuluu suurelta osin yrityksen operatiiviseen toimintaan ja lisäksi he saattavat tehdä töitä yksin. Heillä ei ole välttämättä aikaa perehtyä yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen siinä määrin, mitä he ehkä toivoisivat. Tämän takia yksityinen elinkeinonharjoittaja on usein ulkoistanut kirjanpitonsa ja tilinpäätöksensä, jotta yrittäjä voi itse paneutua ydinsaamiseen, eli yrityksen toimintaan. Aina ei yrittäjillä ole edes halua ymmärtää yritystoimintansa taloudellisia asioita ja he saattavatkin siis luottaa täysin ulkopuoliseen kirjanpidon ammattilaiseen ja antaa kirjanpitonsa heidän hoidettavakseen.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään keskeisiä uudistuksia, jotka tulivat voimaan 1.1.2016 uuden kirjanpitolain ja pien- ja mikroyrityksille säädetyn tilinpäätösasetuksen myötä. Työssä on käsitelty niitä muutoksia, jotka koskevat yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Opinnäytetyössä ei käsitellä muutoksia sellaisten yksityisten elinkeinonharjoittajien osalta, jotka eivät harjoita toimintaa täysin yksin, esimerkiksi ne, jotka toimivat emoyhtiön alaisuudessa. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda yksityiselle elinkeinonharjoittajalle sellainen ohjeistus, jonka avulla hän ymmärtää kirjanpitolakiin tulleet muutokset sekä uuden pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen vaikutukset kirjanpitoon ja tilinpäätökseen.

Vaikka tämä opinnäytetyö keskittyy yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen, opinnäytetyössä käytetään yksityisen elinkeinonharjoittajan lisäksi termejä ammatin- ja liikkeenharjoittaja, toiminimi, mikroyritys ja pienyritys. Laki ei tunne termiä yksityinen elinkeinonharjoittaja, vaan lait ja asetukset on säädetty ammatin- ja liikkeenharjoittajalle. Toiminimi on puolestaan yritysmuoto, jonka yrittäjänä toimii yksityinen elinkeinonharjoittaja. Laki ei puolestaan tunnista toiminimeä yritysmuotona, vaan toiminimi tarkoittaa laissa yrityksen nimeä, jolla toimintaa harjoitetaan. Lisäksi opinnäytetyössä käsiteltävä yksityinen elinkeinonharjoittaja on kokoluokal-

taan mikroyritys. Mikroyritys voi olla yritysmuodoltaan toiminimi, kommandiittiyhtiö, avoin yhtiö tai osakeyhtiö. Koska opinnäytetyössä käytetty tilinpäätösasetus on laadittu sekä mikro- että pienyritykselle, mainitaan opinnäytetyössä myös pienyritys. Opinnäytetyössä ei kuitenkaan käsitellä kyseistä yrityskokoluokkaa. Koska opinnäytetyön kohteena olevalle yksityiselle elinkeinonharjoittajalle, joka harjoittaa ammattitai liiketoimintaa toiminimen yritysmuodossa, ei ole yhtä selkeäkielistä termiä, opinnäytetyössä käytetään näitä kaikkia termejä.

Opinnäytetyön luvussa 2 käsitellään opinnäytetyön tavoitteet sekä määritellään työssä käytettävä tutkimusmenetelmä. Luvussa 3 selvennetään mikroyrityksen ja yksityisen elinkeinonharjoittajan määritelmiä. Luvussa 4 keskitytään kirjanpitolain uudistuksiin ja sen tuomiin muutoksiin, jotka koskevat yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Yksityistä elinkeinonharjoittajaa koskevia kirjanpitolain uudistuksia ovat mm. luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuus, ammatin- ja liikkeenharjoittajalle sallittu murrettu tilikausi sekä vapautus tilinpäätösvelvollisuudesta tietyin edellytyksin. Kirjanpitolaisissa on päivitetty mm. kirjanpitoaineistoa koskevaa lainsäädäntöä sekä sallittu nykyaikaiset sähköiset menetelmät kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. Luvussa 5 perehdytään pien- ja mikroyritykselle suunnatun tilinpäätösasetuksen tuomiin uudistuksiin ja muutoksiin. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksessa säädetään tuloslaskelma- ja tasekaavoista sekä tilinpäätöksessä esitettävistä liitetiedoista.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten yksityiset elinkeinonharjoittajat laativat kirjanpitoonsa ja tilinpäätöksensä vuoden 2016 alusta lähtien siten, että ne vastaavat uutta kirjanpitolakia ja uutta asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, jotka tulivat voimaan 1.1.2016. Opinnäytetyön tavoitteena on laatia ohjeistus näistä uudistuksista yksityiselle elinkeinonharjoittajalle, joka toimii toiminimen ammatin- tai liikkeenharjoittajana.

Kuten jo johdannossa selvitettiin, opinnäytetyössä käytetään määritelmiä yksityinen elinkeinonharjoittaja, ammatin- ja liikkeenharjoittaja, toiminimi, mikroyritys sekä pienyritys. Liiketaloudessa puhutaan yksityisestä elinkeinonharjoittajasta sekä toiminimestä, mutta laki ei näitä määritteitä käytä. Laissa käytetään määritettä ammatin- ja liikkeenharjoittaja. Laista tulee myös määritteet mikro- ja pienyritys, sillä ne on otettu uudistetussa kirjanpitolaissa ja pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksessa käyttöön. Perustelu sille, miksi opinnäytetyössä käytetään suurimmaksi osaksi yksityisen elinkeinonharjoittajan termiä, on se, että yksityinen elinkeinonharjoittaja kuvaa parhaiten sitä kohderyhmää, jolle opinnäytetyö halutaan osoittaa, eli toiminimen yrittäjää.

Yksityisen elinkeinonharjoittaja on tässä opinnäytetyössä valittu kohderyhmäksi kolmesta syystä. Ensinnäkin halusta selvittää, mitä muutoksia 2016 alussa tulleet muutokset tuovat pienen yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Toiseksi, selvityksellä halutaan auttaa yksityistä elinkeinonharjoittajaa ymmärtämään lakiin tulleet uudistukset ja muutokset. Kolmanneksi, yksityinen elinkeinonharjoittaja on valittu siitä syystä, että heitä on määrällisesti Suomessa paljon. 31.12.2015 Suomessa oli kaupparekisteriin rekisteröity 215 784 yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Kaikkiaan kaupparekisteriin oli vuoden 2015 loppuun mennessä rekisteröity 616 683 yritystä. Vain osakeyhtiöitä (261 080 kpl) oli rekisteröity enemmän kuin yksityisiä elinkeinonharjoittajia. (Patentti- ja rekisterihallituksen [www-sivut](http://www.prk.fi) 2016.) Myös se, miksi opinnäytetyöhön on valittu henkilömäärältään 0–4 henkilöä työllistävä yritys, perustuu tilastoon. Tilastokeskuksen rekisterin mukaan suurimmassa osassa yrityksiä

henkilöstön suuruusluokka on 0–4 henkilöä (281 685 yrityksessä). Seuraavaksi suurimmat ovat 5–9 henkilöä (18 145 yrityksessä) ja 10–19 henkilöä (10 523 yrityksessä). Tilastokeskuksen rekisterin palvelukannassa on 325 462 toimivaa yritystä. (Yritysrekisterin palveluopas 2016, 9.)

Opinnäytetyön on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Miten kirjanpitolain uudistukset vaikuttavat yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Miten uusi pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus vaikuttaa yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen?
- Milloin yksityinen elinkeinonharjoittaja on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen?
- Miten yksityisen elinkeinonharjoittajan tuloslaskelma ja tase muuttuvat uudistuksien myötä?
- Miten pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus vaikuttaa yksityisen elinkeinonharjoittajan liitetietojen antamiseen?

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö perustuu laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään. Laadullisessa tutkimuksessa asioita ei mitata määrällisesti, vaan lähtökohtana on todellisen, moninaisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja siinä on myös tarkoituksena löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152.)

Laadullinen tutkimus erittelee yksittäisiä tapauksia, joissa tärkeää on tutkijan vuorovaikutus yksittäisen havainnon kanssa ja tutkimuksen hypoteesi johdetaan näistä yksittäistapausten analyysistä, jotka myöhemmin testataan isommalla aineistolla. Laadullisen tutkimuksen piirteeksi on kuvattu tutkimuksen eteneminen induktiivisesti, eli hypoteesi johdetaan tutkimuksen edetessä eikä testata niinkään olemassa olevan teorian toimivuutta. (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 31–32.) Aineistossa tulisi

suosia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat tulevat esille. Laadulliselle tutkimukselle on myös ominaista, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimusta tehdessä ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden muuttuessa. (Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Tutkimusstrategiana opinnäytetyössä on tapaustutkimus, joka on tyypillinen tutkimusstrategia liiketaloudessa. Sen pyrkimyksenä on tuottaa syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkittavana olevasta tapauksesta realistisessa toimintaympäristössä. Tapaustutkimuksessa on olennaista saada suppeasta kohteesta paljon tietoa ennemmin kuin laajasta joukosta vähän. Tapaustutkimuksella saadaan yleensä vastaus kysymyksiin, jotka alkavat kysymyssanoilla miten tai miksi. Tilastollinen yleistäminen ei ole tapaustutkimukselle ominaista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 52–53.) Tapaustutkimukselle on myös tyypillistä, että se on yksittäinen tapaus, tilanne tai joukko tapauksia. Kohteena on yksilö, ryhmä tai yhteisö ja kiinnostuksen kohteena ovat yleensä prosessi tai yksittäistapaus. Tapaustutkimuksessa aineiston keruu tapahtuu monin eri tavoin mm. havainnoimalla, haastattelemalla ja dokumentteja tutkimalla. (Hirsjärvi ym. 2004, 126.)

3 MIKROYRITYS JA YKSITYINEN ELINKEINONHARJOITTAJA

3.1 Mikroyritys

Mikroyritys määritellään alla olevien raja-arvojen perusteella. Mikäli enintään yksi raja-arvoista ylittyy nykyisellä tilikaudella ja sitä edeltäneellä tilikaudella, katsotaan yritys mikroyritykseksi. Raja-arvot ovat:

- Taseen loppusumma 350 000 €
- Liikevaihto 700 000 €
- Tilikauden aikana palveluksessa on ollut keskimäärin 10 henkilöä.

(Kerbs 2016, 14; Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 4 b §.)

Mikroyrityksen määritelmä on aikaisemminkin ollut käytössä, mutta nyt se on määritetty kirjanpitolaisissa. Yrityksen koon perusteella määritellään ne tiedot, jotka yrityksen tulee antaa tilinpäätöksessään. (Tikkanen 2016, 20.)

3.2 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja toimii toiminimen yrittäjänä, joka harjoittaa joko liike- tai ammattitoimintaa. Liiketoiminta on merkitykseltään suurempaa kuin ammattitoiminta. Toiminimi on yksi yrityksen mahdollisista yritysmuodoista. (Salin 2013, 10.)

Ammattitoiminnassa yrityksen toiminta perustuu yrittäjän henkilökohtaiseen ammattitaitoon, johon yrittäjällä on koulutus ja käytännön pätevyys. Ammattitoiminnassa yrityksen organisaatio on suppea ja tuotantovälineitä on vain vähäisesti käytössä. Yrityksen perustamisen yhteydessä ei myöskään tarvitse yleensä suurta pääomapanosta. Ammatinharjoittaja harjoittaa yritystoimintaa omaan lukuun, omalla riskillä sekä omissa nimissään. Ammatinharjoittajia ovat esim. kampaajat, lääkärit ja hierojat. (Salin 2013, 10; Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 20.)

Mikäli ammattitoiminta laajentuu, yrittäjä voi muuttua liikkeenharjoittajaksi, jolloin hänellä on oma toimitila yritystoimintaa varten. Liiketoiminnassa käytettävä omaisuus on yrittäjän omaisuutta. Liikkeenharjoittaja toimii, samoin kuin ammatinharjoittaja, omaan lukuun, omalla riskillä sekä omissa nimissään. Liikkeenharjoittajia ovat esim. vähittäiskaupan yrittäjät. (Salin 2013, 10; Villa ym. 2007, 20.)

Juridiselta kannalta katsottuna liikkeenharjoittajalla ja ammatinharjoittajalla ei ole eroa. Toiminimen yrittäjä harjoittaa liiketoimintaa ilman yhtiötä ja on näin henkilökohtaisesti vastuussa yrityksen sitoumuksista ja sopimuksista. Toiminimen yrittäjä ei siis ole erillinen oikeushenkilö ja juridisesti toiminimi tarkoittaa pelkästään nimeä, jolla toimintaa harjoitetaan. (Salin 2013, 10; Suomen yrittäjien www-sivut 2014.)

4 KIRJANPITOLAIN UUDISTUKSET YKSITYISELLE ELINKEINONHARJOITTAJALLE

Kirjanpidon tarkoituksena on yritystoiminnan tuloksen selvittäminen ja yrityksen menojen, tulojen ja rahojen erillään pitäminen esimerkiksi yksityisen elinkeinonharjoittajan omista menoista, tuloista ja rahoista. Kirjanpidon perusteella laaditaan yrityksen veroilmoitus ja kirjanpidosta saatuja tietoja käytetään hyväksi esimerkiksi yrityksen toimintaa suunniteltaessa. (Tomperi 2013, 11.)

Kirjanpito muodostuu laeista, säädöksistä ja ohjeista. Siihen kuuluvat EU-lainsäädäntö, kirjanpitolaki, kirjanpitoasetus, asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, kirjanpitolautakunnan yleisohjeet sekä kirjanpitolautakunnan lausunnot. Tämän rakenteen tarkoituksena on luoda päälinjat laeilla. Säädöksillä sekä ohjeilla säädetään yksityiskohtaisemmin kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisesta, jolloin myös uudistuksien voimaan tuleminen on nopeampaa, kun ei tarvitse muuttaa itse lakia. (Rekola-Nieminen 2016, 28–29.) Esimerkiksi, mikäli päätetään muuttaa pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelmakaavaa, voidaan muutos tehdä pien- ja mikroyritystä koskevaan tilinpäätösasetukseen kirjanpitolain sijasta.

Kirjanpitolakia uudistettiin vuonna 2004 kansainvälisen tilinpäätöskäytännön kehitystä vastaavaksi. Tätä ennen 1997 vuonna säädettyä kirjanpitolakia ja siihen liittyviä asetuksia ja muita säännöksiä ei ole uudistettu. 2016 vuoden uudistus oli tarpeen, sillä vuoden 2004 uudistuksessa ei tarkasteltu koko kirjanpitolain kokonaisuutta. Kirjanpitolaki toimii yleislakina kaikille liiketoimintaa ja ammattia harjoittaville riippumatta siitä, missä oikeudellisessa muodossa sitä harjoitetaan. Kirjanpitolaki koskee myös säätiöitä, yhdistyksiä ja uskonnollisia yhdyskuntia. Kirjanpitolaki sisältää mm. säännökset siitä, miten liiketapahtumat kirjataan, mistä kirjanpitoaineisto muodostuu, mitä asiakirjoja tilinpäätökseen sisältyy sekä säännökset toimintakertomuksesta ja konsernitilinpäätöksestä. (HE 89/2015.)

Kirjanpitolain muutostarve syntyi myös EU parlamentin ja neuvoston antamasta uudesta tilinpäätösdirektiivistä 2013/34/EU. Kyseinen direktiivi on uudistus vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivistä 78/660/ETY ja 1983 vuoden konsernitilinpäätösdirektiivi-

vistä 83/349/ETY. (HE 89/2015.) Kirjanpitolainsäädännön uudistamista käsitellyt työryhmä antoi esityksen uudesta kirjanpitolaista lokakuussa 2014 ja lakiesitys kirjanpitolain uudistamisesta annettiin lokakuussa 2015. Lakiesitys oli eduskuntakäsittelyssä joulukuuhun 2015 asti ja kirjanpitolainsäädännön muutokset vahvistettiin 30.12.2015. (Tikkanen 2016, 21.)

1.1.2016 voimaan tulleeseen uuteen kirjanpitolakiin on tullut uutena säännöksenä mm. luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuus sekä muutos ammatin- ja liikkeenharjoittajan tilikauteen. Uudessa laissa määritelmän ovat saaneet pien-, mikro- ja suuryritys sekä pää- ja osakirjanpito. Lisäksi uudeksi kirjanpidon kirjaamisperusteeksi on hyväksytty laskuperuste. (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1620/2015.)

4.1 Luonnollisen henkilön kirjanpito- ja tilinpäätösvelvollisuus

Kirjanpitovelvollisuus koskee luonnollista henkilöä, joka harjoittaa liike- tai ammatti-toimintaa. Mikäli luonnollinen henkilö harjoittaa maatilataloutta tai kalastusta, hän ei ole kirjanpitovelvollinen tästä toiminnasta. Luonnollisen henkilön tulee hoitaa kirjanpito siten, että ostovelat ja myyntisaatavat ovat selvitettävissä verovelvollisuuden täyttämiseksi. (Kerbs 2016, 2; Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 1 a §.)

Luonnollinen henkilö tulee tilinpäätösvelvolliseksi, kun mikroyrityksen rajoista kaksi ylittyy päätyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella tai luonnollisen henkilön tilikausi ei ole kalenterivuosi (Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 1 a §, 1 luku 4 §). Mikroyrityksen raja-arvot ovat seuraavat:

- Taseen loppusumma 350 000 €
- Liikevaihto 700 000 €
- Tilikauden aikana palveluksessa on ollut keskimäärin 10 henkilöä.

(Kerbs 2016, 14; Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 4 b §.)

Esimerkki: Luonnollinen henkilö, jonka tilikausi on kalenterivuosi, voi siis yhtenä tilikautena ylittää kaksi mikroyritykselle määriteltyä rajaa, eikä tule tilinpäätösvelvol-

liseksi. Mikäli seuraavana tilikautena ei ylitä yhtään rajaa, yksityisen elinkeinonharjoittajan ei edelleenkään tarvitse laatia tilinpäätöstä. Jos toisena vuonna kuitenkin ylitetty kaksi rajoista, tulee tilinpäätös laatia.

Kirjanpitolain 1336/1997 seitsemäs luku säätelee ainoastaan ammatinharjoittajan kirjanpitoa, ei liikkeenharjoittajan. Uudessa kirjanpitolaissa ammatinharjoittajan kirjanpitovelvollisuus on muutettu luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudeksi, jolloin se myös koskee liikkeenharjoittajia. Perustelu muutokselle löytyy liikkeenharjoittajan samanlaisesta henkilökohtaisesta taloudellisesta vastuusta, mikä on ammatinharjoittajallakin. Molemmissa yritysmuodoissa yrittäjä on henkilökohtaisesti ja myös henkilökohtaisella omaisuudellaan vastuussa sitoumuksistaan. (HE 89/2015, 3.3.)

Esimerkki: Ammatinharjoittajan kirjanpitovelvollisuuden muuttaminen luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudeksi on perusteltua juuri yrittäjän henkilökohtaisen vastuun perusteella. Nykyään ammatin- ja liikkeenharjoittajan välinen ero on kutistunut ja heitä katsotaan enemmän samalta näkökannalta. On oikeudenmukaisempaa, että samanlaisesta vastuusta on samanlaiset velvollisuudet. Toiminimellä toimivat liikkeenharjoittajat eivät kuitenkaan ole kokoluokaltaan kovin suuria, vaan yritysmuoto yleensä vaihdetaan osakeyhtiöksi, kun liiketoiminta kasvaa riittävän suureksi.

4.2 Tilikausi

Tilikausi on 12 kuukauden mittainen ajanjakso, jolta yrityksen tulot ja menot selvitetään. Yritystä aloitettaessa tai muutettaessa tilinpäätöksen ajankohtaa, tilikausi voi olla lyhempi tai pidempi, mutta pisimmillään se voi olla 18 kuukautta. Ammatin- ja liikkeenharjoittajalla tilikausi on aina kalenterivuosi. Mikäli ammatin- ja liikkeenharjoittaja kuitenkin noudattaa kahdenkertaista kirjanpitoa ja laatii tilikaudesta tilinpäätöksen, voi tilikausi olla muu kuin kalenterivuosi. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 4 §.)

Esimerkki: Jos yksityisen elinkeinonharjoittaja A:n tilikausi on 1.1.–31.12., ei yksityisen elinkeinonharjoittajan tarvitse laatia tilinpäätöstä ja kirjanpidon hän voi hoitaa yh-

denkertaisena, mikäli hänellä on siihen oikeus. Mikäli A kuitenkin haluaa esim. sesonkiajankohdan takia muuttaa tilikauden 1.6.–30.5. ajankohtaan, tulee hänen laatia tilikaudesta tilinpäätös sekä hoitaa kirjanpito kahdenkertaisena.

Vanhan kirjanpitolain (1336/1997, 7 luku 3 §) mukaan, tilikausi oli ammatinharjoittajalla aina kalenterivuosi. Tällöin ei ole ollut merkitystä edes sillä, hoidettiinko yrityksen kirjanpito yhden- vai kahdenkertaisesti.

4.3 Liiketapahtumien kirjaaminen

4.3.1 Pää- ja osakirjanpito

2016 voimaan tullut kirjanpitolaki (1620/2015, 2 luku 2 §) tunnistaa pää- ja osakirjanpidon. Osakirjanpidot (esim. ostoreskontra tai palkanlaskenta) ovat osa muodostettavaa pääkirjanpitoa ja pääkirjanpidon kirjauksista muodostetaan tilinpäätös. Vanha kirjanpitolaki tunnisti vain peruskirjanpidon sekä pääkirjanpidon, eikä näille ollut laissa tarkempaa määritelmää (Kirjanpitolaki 1336/1997, 2 luku 4 §).

Osakirjanpidon määritelmänä on, että kirjaukset viedään pääkirjanpitoon yhdistelmäkirjauksina (Kirjanpitolaki 1620/2015, 2 luku 2 §). Yhdistelmäkirjaus tarkoittaa sitä, että esim. reskontrasta tiedot viedään pääkirjanpitoon saldotasolla eikä yksittäisinä kirjauksina. Mikäli jokainen kirjaus viedään yksittäisenä kirjauksena reskontrasta, ei reskontran osuutta katsota osakirjanpidoksi. (Rekola-Nieminen 2015, 63.)

4.3.2 Yhdenkertainen ja kahdenkertainen kirjanpito

Kirjanpitolaissa säädetään, että luonnollista henkilöä lukuun ottamatta, kirjanpitovelvollisen on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Luonnollisen henkilön on kirjanpitolain mukaan pidettävä sellaista kirjanpitoa, että siitä voidaan jatkuvasti selvittää ostovelkojen ja myyntisaamisten määrä, eli ns. yhdenkertaista kirjanpitoa. Kirjanpidosta pitää myös saada tiedot verovelvollisuuden täyttämiseksi. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 1 a §, 1 luku 2 §.)

Yhdenkertaisessa kirjanpidossa kirjaukset kirjataan joko tuloksi tai menoksi. Yhdenkertaisessa kirjanpidossa on näin ollen käytössä vain tuloslaskelman tilit eikä lainkaan taseen tilejä. (Rekola-Nieminen 2016, 28.) Esimerkiksi yhdenkertaisen kirjanpidon tilejä voivat olla myynti, osto, siivouskulut, polttoainekulut, palkkakulut ja korkokulut ja yhdenkertaisessa kirjanpidossa summa kirjataan vain kerran yhdelle tilille.

Yhdenkertaista kirjanpitoa saavat pitää ammatin- ja liikkeenharjoittajat, joilla seuraavista raja-arvoista ylittyy nykyisellä tai sitä edeltäneellä tilikaudella enintään yksi raja-arvo:

- Taseen loppusumma 100 000 €
- Liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 200 000 €
- Tilikauden aikana palveluksessa on ollut keskimäärin 3 henkilöä

(Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 1 a §.)

Kahdenkertaisessa kirjanpidossa kirjaukset tehdään kahdelle eri kirjanpitotilille. Kirjaukset tehdään toisen kirjanpitotilin debet- ja toisen kredit-puolelle. Kirjanpitotilit ovat aina joko tuloslaskelman tai taseen tilejä, joten samalla muodostuu yrityksen tuloslaskelma ja tase. (Rekola-Nieminen 2016, 27.) Esimerkiksi kahdenkertaisessa kirjanpidossa otetaan huomioon yhdenkertaisen kirjanpidon kohdassa esiteltyjen tilien lisäksi taseen tilit pankkitili, myyntisaamiset, ostovelat ja lainatili. Tällöin yksi summa kirjataan kahdelle eri tilille. Toisen tilin debet-puolelle ja toisen kredit-puolelle, esim. 100 € myyntitapahtumasta pankkitilin debet-puolelle 100 € ja myyntitilin kredit-puolelle 100 €.

Aikaisemmin vain ammatinharjoittajalla on ollut mahdollisuus noudattaa yhdenkertaista kirjanpitoa. Tällöin kirjanpitoon merkittiin maksetut menot, korot sekä verot ja saadut tulot sekä tavaroiden ja palvelusten oma käyttö. (Kirjanpitolaki 1336/1997, 7 luku 1 §.)

Esimerkki: Saattaa olla, että kirjanpitovelvollisen on helpompi toteuttaa kirjanpito kahdenkertaisen kirjanpidon mukaan, vaikka hänellä olisi oikeus toteuttaa kirjanpito yhdenkertaisesti. Kahdenkertaisessa kirjanpidossa ostovelat ja myyntisaatavat ovat re-

aaliaikaisesti selvillä eikä erillistä selvitystä tai laskelmaa ostovelkojen tai myyntisaatavien määrästä tarvita. Työmäärällisesti yhdenkertainen kirjanpito saattaa olla jopa työläämpi, sillä aikaa saattaa mennä juurikin asioiden selvittämiseen ja niiden varmistamiseen. Kahdenkertaisen kirjanpidon etuna on sen täsmäytettävyys, jolloin päästään varmuuteen kirjauksien oikeellisuudesta. Yhdenkertaisen kirjanpidon toteutuksessa saattaa haasteena olla myös ohjelman löytäminen, sillä useat ohjelmat toimivat kahdenkertaisen kirjanpidon periaatteella.

4.3.3 Suorite-, lasku- ja maksuperuste

Kirjanpitolain (1620/2015, 2 luku 3 §) mukaan meno tai tulo saadaan kirjata suoriteperusteeseen, laskuperusteeseen tai maksuperusteeseen mukaan. Mikäli käytetään lasku- tai maksuperustetta, ostovelat ja myyntisaatavat on voitava jatkuvasti selvittää.

Suoriteperusteisessa kirjanpidossa meno- ja tulokirjaukset tehdään sen perusteella, milloin suorite on vastaanotettu tai luovutettu. Suoritteella tarkoitetaan tavaraa tai palvelua. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa ei ole merkitystä sillä, milloin lasku maksetaan tai milloin lasku lähetetään tai vastaanotetaan. Suoriteperusteisessa kirjanpidossa pitää huomioida menojen jaksottaminen samalle laskentakaudelle tulojen kanssa. (Rekola-Nieminen 2016, 56.)

Laskuperuste on 1.1.2016 voimaan tullut uusi kirjausperuste. Laskuperusteisessa kirjanpidossa kirjanpitoon kirjataan laskut, jotka ovat maksettu, saapuneet, mutta maksamatta sekä lähetetyt laskut. Laskuperusteisella kirjaustavalla voi hoitaa tilikauden aikaisen juoksevan kirjanpidon. Kirjaustapa on kuitenkin muutettava tilinpäätökseen suoriteperusteiseksi. (Rekola-Nieminen 2016, 56–57.) Laskuperusteisessa kirjanpidossa etuna maksuperusteiseen kirjanpitoon verrattuna on sen antama parempi kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta tilikauden aikana ja suoriteperusteeseen verrattuna sen yhteensopivuus arvonlisäverosäädösten kanssa. (Rekola-Nieminen 2015, 63.)

Maksuperusteisessa kirjanpidossa kirjataan rahassa tapahtuneet liiketapahtumat. Maksuperusteisessa kirjanpidossa ei ole myyntisaatavien tai ostovelkojen tilejä ja kirjanpi-

tolain perusteella myyntisaatavat ja ostovelat on voitava jatkuvasti selvittää. Maksuperusteinen kirjanpito sopii yritykselle, jossa ei laajemmin ole myyntisaatavia tai ostovelkoja ja maksuperusteista kirjanpitoa ei katsota hyvän kirjanpitotavan mukaisena, jos kyseessä on vähänkään laajempaa liiketoimintaa harjoittava yritys. Maksuperusteinen kirjanpito on tilinpäätökseen muutettava suoriteperusteiseksi. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 1 luku 3 §; Rekola-Nieminen 2016, 55–56.) Esimerkiksi kirjanpito hoidetaan maksuperusteisena silloin, kun kirjaukset kirjataan suoraan tiliotteelta.

Lasku- ja maksuperusteisella kirjausmenetelmällä saa siis hoitaa tilikauden aikaisen kirjanpidon, mutta tilinpäätökseen kirjaukset tulee muuttaa suoriteperusteiseksi. Uusi kirjanpitolaki kuitenkin sallii tilinpäätöksessä vähäiset lasku- tai maksuperusteiset kirjaukset, kunhan näiden yhteisvaikutus tilinpäätökseen ei ole olennainen. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 3 luku 4 §).

Esimerkki: Vaikka laki antaa oikeuden valita kirjaustavan, kannattaa yritykselle sopia kirjaustapaa miettiä useamman kerran ennen lopullista valintaa. Mikäli tilikauden aikainen kirjanpito hoidetaan lasku- tai maksuperusteella, voi tilinpäätös muuttaa yrityksen tulosta tilikauden aikaisesta tuloksesta, koska kirjanpito muutetaan suoriteperusteiseksi. Tällöin esimerkiksi verotuksen arviointi voi tilikauden aikana vaikeutua.

4.3.4 Tosite

1997 säädetty kirjanpitolaki edellytti tositteelta, että se on päivätty ja numeroitu (Kirjanpitolaki 1336/1997, 2 luku 5 §). 2016 kirjanpitolakia muutettiin tosittteen osalta niin, että tosittteen pitää perustua päivättyyn ja järjestelmällisesti numeroituun tai vastaavalla tavalla yksilöityyn tosittteeseen, josta liiketapahtuman voi todentaa (Kirjanpitolaki 1620/2015, 2 luku 5 §).

Järjestelmällisesti numeroitu tosite tarkoittaa tietokoneohjelmasta saatua tositenumeroa. Tämä ei enää mahdollista täysin aukotonta numerointia. Esimerkiksi tilaus, joka saapuessaan syötetään järjestelmään ja saa samalla myös laskunumeron, tulee puuttumaan laskunumerolistauksesta, jos tilaus jostain syystä peruuntuu. Tosite on tällöin

kuitenkin järjestelmällisesti numeroitu. Puuttuvat laskunumerot kannattaa dokumentoida. (Rekola-Nieminen 2016, 60–61.)

4.3.5 Liitetietotosite

Liitetietotosite on tullut uutena säädöksenä 2016 säädettyyn kirjanpitolakiin. Liitetietotositteen tarkoituksena on todentaa tilinpäätöksen liitetietona annettu tieto. Liitetietotositetta edellytetään jokaisesta liitetiedosta, jollei se perustu selkeästi esim. taseen lukuun. Liitetietotosite voi olla ulkopuoliselta saatu dokumentti (esim. leasingvastuuraportti) tai itse laadittu laskelma. Liitetietotositeet tulee numeroida tositteiden tavoin ja myös säilyttää, kuten kirjanpidon tositteita säilytetään. (Rekola-Nieminen 2016, 64–65.)

4.3.6 Kirjausketju

Kirjanpitolaki (1620/2015, 2 luku 6 §) edellyttää, että yrityksen kirjanpito järjestetään niin, että liiketapahtumien, tositteiden sekä kirjausten yhteys osakirjanpitoihin, pääkirjanpitoon, tilinpäätökseen sekä viranomaisilmoituksiin on vaikeuksitta todettavissa kumpaankin suuntaan. Kirjausketjua koskeva lakipykälä sai uudistuksessa täsmällisemmän muodon. Nyt haluttiin korostaa erityisesti sitä, että kirjauksia on pystyttävä seuraamaan kirjausketjussa liiketapahtuma-tosite-kirjanpitomerkinä-kirjanpito-tilinpäätös-viranomaisilmoitukset. Laki myös edellyttää, että kirjausketjua pystytään seuraamaan päinvastaisessa järjestyksessä eli viranomaisilmoituksesta liiketapahtumaan päin. Erityisesti kirjausketjun lakipykälämuutoksella haluttiin painottaa sitä, että viranomaisilmoitusten kirjausketju pitää pystyä selvittämään liiketapahtumatasolle asti. (Rekola-Nieminen 2015, 64.)

Esimerkki: Kirjausketju sai selkeän määritelmän uudessa kirjanpitolaissa. Selkeyttäminen on hyödyksi niin yrittäjälle, kirjanpitäjälle kuin viranomaisillekin. On itsestään selvyyttä, että kirjaus pitää pystyä jäljittämään juurikin liiketapahtumasta viranomaisilmoitukseen ja toisinpäin. Kirjanpidossa luvut aina muodostuvat jostain liiketapahtumista ja jos lukujen alkuperää ei pystytä selvittämään, niin mitä hyötyä kirjauksista on?

4.4 Kirjanpitoaineisto

1997 säädetty kirjanpitolaki käsittelee kirjanpidon selväkielisyyttä ja koneellisten tietovälineiden hyväksikäyttöä, mutta 2016 vuoden kirjanpitoaissa asia on käsitelty kirjanpitoaineistona (Kirjanpitolaki 1620/2015, 2 luku 7 §; Kirjanpitolaki 13336/1997, 2 luku 7–8 §). Kirjanpitolain 2 luvun 7 ja 8 pykälä on 2016 vuoden uudistuksessa saanut nykyaikaisen sanamuodon ja laillistanut nykyaikaiset menetelmät. Kirjanpitolain 2 luvun 7 § sallii täysmittaisen tietotekniikan hyödyntämisen sekä kirjanpidon automatisoinnin että sähköisen tiedonsiirron. Lakia uudistettaessa on myös otettu huomioon aineistojen tarkastettavuus. (HE 89/2015, 2.8.)

Koska kirjanpitolaki mahdollistaa tietotekniikan hyödyntämisen, on myös tärkeää ottaa esille, että tositteet, kirjanpidot ja muu kirjanpitomateriaali on saatava ihmisilmällä luettavaan muotoon ja oltava myös tulostettavissa. Uusi kirjanpitolaki mahdollistaa myös sen, että alkuperäinen tosite voidaan hävittää, mikäli uudessa tosittien muodossa sisältö säilyy alkuperäisenä. (Rekola-Nieminen 2016, 68, 70.) Esimerkiksi paperisen laskun, joka on skannattu tietojärjestelmään, saa hävittää. Tällöin skannattu lasku tulee arkistoida ja säilyttää tosittien tavoin.

4.4.1 Kirjanpitoaineiston säilyttäminen

Kirjanpitolain (1620/2015) 2 luvun 9 § muutettiin myös nykyaikaa koskevaksi. Enää ei ole väliä, missä maantieteellisesti kirjanpitoaineistoa säilytetään. Laki edellyttää, että tilinpäätöstä, kirjanpitoja, tositteita ja muuta kirjanpitoaineistoa pystytään tarkastelemaan Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä ja sitä säilytetään huolellisesti.

4.4.2 Kirjanpitoaineiston säilytysaika

Kirjanpitoaineiston säilytysaikoihin ei ole uudistetussa laissa tullut muutoksia, vaan ne ovat pysyneet samana. Tilinpäätös, toimintakertomus, kirjanpidot, tililuettelo ja luettelo kirjanpidosta ja aineistosta on säilytettävä 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Tilikauden tositteet, liiketapahtumia koskeva kirjeenvaihto ja muu kirjanpitoaineisto

on säilytettävä 6 vuotta sen vuoden lopusta, kun tilikausi on päättynyt. (Kirjanpitolaki 1629/2015, 2 luku 10 §.)

4.5 Tilinpäätös ja tilinpäätöksen sisältö

Mikroyrityksen tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman sekä liitetiedot. Tilinpäätös laaditaan tilikauden viimeisen päivän mukaan ja se on laadittava neljän kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja yrityksen taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös päivätään ja kirjanpitovelvollinen allekirjoittaa tilinpäätöksen. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 3 luku 1–2 §, 3 luku 6–7 §,) Kirjanpitolaissa säädetään, että tuloslaskelmasta ja taseesta tulee esittää vertailutietona edellisen vuoden luvut. Aikaisemmin tämä on ollut jo vakiintunut käytäntö. (Rekola-Nieminen 2016, 77.)

Mikroyrityksen ei tarvitse kirjanpitolain mukaan laatia toimintakertomusta. Kirjanpitolaki vapauttaa mikroyrityksen myös rahoituslaskelman laatimisesta. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 3 luku 1 §.)

4.5.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on yhteenveto yrityksen tuloista ja menoista, jotka ovat muodostuneet yritystoiminnasta tietyinä ajanjaksona, esim. myyntituotot, ostot ja palkat. Tilinpäätöksessä ajanjaksona on yrityksen tilikausi. (Kerbs 2016, 38.) Jokainen uusi tilikausi alkaa nollatulla tuloslaskelmalla, eli jokaisella tilikaudella tulot ja menot luovat tuloslaskelman uudestaan. (Rekola-Nieminen 2016, 28).

Mikroyrityksen tuloslaskelmaa on käsitelty laajemmin kohdassa 5.1 pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen alaisuudessa.

4.5.2 Tase

Taseesta löytyvät yrityksen varat ja velat esim. pankkitili, lainat sekä koneet ja kalusto. Taseessa ajankohta valitaan halutun päivän mukaan. Tilinpäätöksessä ajankohtana on tilikauden viimeinen päivä. Taseessa vastaavaa puoli sisältää yrityksen varat ja vastattavaa puoli oman pääoman ja velat. (Kerbs 2016, 51.)

Taseessa luvut jatkavat tilikaudelta toiselle, eli tase ei ole nolla kuin aivan yrityksen perustamisen alkuhetkellä. Taseeseen kertyy varoja ja velkoja monilta eri tilikausilta ja tarkemmin taseeseen kertyneet varat ja velat eritellään tase-erittelyssä. (Rekola-Nieminen 2016, 28.)

Mikroyrityksen tasetta on käsitelty laajemmin kohdassa 5.2 pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen alaisuudessa.

4.5.3 Tasekirja

Tasekirja on sidottu asiakirja, joka sisältää yrityksen tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetiedot, toimintakertomuksen ja luettelon käytetyistä kirjanpitokirjoista ja tositelajeista ja niiden säilytystavoista. (Tomperi 2013, 145.)

Kirjanpitolaissa (1620/2015, 3 luku 1 §), joka tuli voimaan 1.1.2016, tasekirjaa ei enää tunneta. Laissa määritellään, että tilinpäätökseen kuuluvien ja siihen liitettyjen asiakirjojen on oltava selkeitä ja muodostettava yhtenäinen kokonaisuus. Enää ei siis tarvitse tehdä sidottua tasekirjaa, mutta luultavasti helpoin tapa säilyttää tilinpäätös ja siihen liittyvä aineisto on luoda siitä tasekirjaa vastaava kokonaisuus, joka arkistoidaan.

4.5.4 Liitetiedot

Liitetietojen tarkoituksena on tarkentaa yrityksen toiminnan tulosta ja taloudellista asemaa, joka ei välttämättä selviä pelkästään tilinpäätöksestä. Liitetiedoissa ilmoitetaan ne tiedot, jotka vaikuttavat oikean ja riittävän kuvan saamiseen yrityksen taloudellisesta tilanteesta. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 3 luku 2 §.)

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (1753/2015) määrittelee, mitä pien- tai mikroyrityksen tulee ottaa huomioon liitetiedoissaan. Näitä ovat esimerkiksi tilikaudelle sijoittuvat poikkeukselliset tuotto- tai kuluerät ja tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat.

Mikroyrityksen liitetietoja on käsitelty laajemmin kohdassa 5.3 pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen alaisuudessa.

4.6 Mikroyrityksen velvoite oikeasta ja riittävästä kuvasta (suojasatamasäännös)

Kirjanpitolaki velvoittaa, että tilinpäätöksessä annetaan oikea ja riittävä kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Mikroyrityksen kohdalla toteutetaan ns. suojasatamasäännöstä. Suojasatamasäännös tarkoittaa käytännössä sitä, että mikroyrityksen ei tarvitse antaa tilinpäätöksellä oikeaa ja riittävää kuvaa, jos tilinpäätös on laadittu mikroyritystä koskevan tilinpäätösasetuksen mukaan. (2013/34/EU, 36.4; HE 89/2015, 2.4.)

Oikean ja riittävän kuvan perusvaatimuksena on, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yrityksen varoista, veloista, taloudellisesta asemasta sekä tuloksesta. Koska mikroyritystä suojaa suojasatamasäännös, ei mikroyrityksen tilinpäätökseltä veloiteta oikean ja riittävän kuvan antamisvaatimusta. Mikäli mikroyritys haluaa turvautua suojasatamasäännökseen, ei siltä voida vaatia pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen liitetietovaatimuksen ylittäviä liitetietoja. Mikroyritys voi kuitenkin halutesaan oikaista tilinpäätöksen antamaa oikeaa ja riittävää kuvaa ja antaa tilinpäätösasetuksen ylittäviä liitetietoja. (Rekola-Nieminen 2016, 233, 257.)

1997 säädetyssä kirjanpitolaissa käsite oli muodossa oikeat ja riittävät tiedot. Tällöin jo käytiin keskustelua siitä, pitäisikö termi tiedot muuttua kuvaksi, mutta vasta 2016 kirjanpitolain uudistukseen otettiin käyttöön termi kuva. Katsottiin, että tieto-sanana muuttaminen kuva-sanaksi, muuttaisi käsityksen laajemmaksi ja vaativammaksi. Riittävän ja oikean kuvan antaminen onkin tilinpäätäjän harkinnan ja ammattitaidon varassa, sillä missään ei ole lueteltu niitä asioita, mitkä antavat oikean ja riittävän kuvan tilinpäätöksestä ja missä kulkee tarpeellisten liitetietojen raja. (Rekola-Nieminen 2016, 84.)

Esimerkki: Olettaisi, että tilinpäätöstietojen tulisi juurikin antaa oikea kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Ymmärrettävää kuitenkin on, että yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminta on niin pientä, että suurta väärinkäsitystä yrityksen taloudellisesta tilanteesta ei voi saada tilinpäätöksestä, joka on laadittu mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen mukaisesti. On kuitenkin erikoista, että laki antaa olennaisesta laatimisperiaatteesta yritykselle vapautuksen.

4.7 Olennaisuusperiaate

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2013/34/EU, 2.16) määrittelee olennaisuusperiaatteen näin: ”Tässä direktiivissä tarkoitetaan ’olennaisella’ tiedon asemaa silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät yrityksen tilinpäätösten perusteella. Yksittäisten seikkojen olennaisuus on arvioitava muiden vastaavien seikkojen yhteydessä.”

Kirjanpitolaki (1620/2015, 3 luku 2 a §) myötäilee Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä. Siinä painotetaan, että seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättäminen tai väärin ilmoittaminen mahdollistaa vaikuttamisen päätöksiin tai vaikka asia olisi yksittäisenä epäolennainen, sen merkitys kokonaisuudessa voi kuitenkin olla merkittävä. Uusi kirjanpitolaki antaa olennaisuuden ja oikean ja riittävän kuvan periaatteella oikeuden poiketa esim. tulon ja menon jaksottamisesta, omaisuus- tai velkaerän arvos- tamisesta tai esittämistavasta. Olennaisuusperiaate ei kuitenkaan salli liiketapahtumien kirjaamista jättämistä.

Olenaisuusperiaate käsitteenä on jo ollut olemassa, mutta sille ei ole ollut määritelmää kirjanpitolaissa. Nyt vuoden 2016 kirjanpitolain uudistukseen se sai määritelmän ja se on liitetty tilinpäätöksen laatimiseen. Jää kuitenkin kirjanpitovelvollisen harkinnanvara, mikä on olennainen, sillä sille ei ole määritelty esim. prosenttilukua tai euromäärää, vaan olenaisuus pitää arvioida kulloisenkin tilanteen mukaan. (Rekola-Nieminen 2016, 86.) Esimerkiksi kymmenen tai jopa satojen eurojen kirjaus voi olla epäolennainen, kun sitä arvioidaan yrityksen liikevaihdon suuruuteen.

5 PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TILINPÄÄTÖSASETUS

Kirjanpitolain uudistuksessa eriytettiin pien- ja mikroyrityksiä koskevat tilinpäätössäännöt omaksi asetukseksi. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätössäännöksiä eriyttämisellä on haluttu selkeyttää kirjanpitolainsäädäntöä. Näin pien- ja mikroyritys saa tilinpäätökseensä tarvittavat tiedot yhdestä asetuksesta, eikä tietoa tarvitse etsiä monista eri laeista ja asetuksista. (HE 89/2015.)

Valtioneuvoston asetuksessa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävissä tiedoissa säädetään pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelmasta, taseesta ja liitetiedoista. Asetuksessa on myös määritelty pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavat. (Lydman 2016, 88.) Vaikka pien- ja mikroyritykselle on säädetty oma asetus tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, saa pien- ja mikroyritys noudattaa myös kirjanpitoasetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen sijasta (Kirjanpitoasetus 1752/2015, 5 luku 1 §). Mikäli mikroyritys käyttää tilinpäätöksensä laatimisessa Valtioneuvoston asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, tulee tästä olla maininta tilinpäätöksessä joko allekirjoituksen tai liitetietojen yhteydessä tai muualla tilinpäätöksessä (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015, 1 luku 1 §).

Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista perustuu samaiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2013/34/EU kuin kirjanpitolain

muutos. Kansallisesti Suomi päätti, että mikroyritykseltä vaaditaan EU:n minimittietoja enemmän tilinpäätöstietoja ja näin ollen mikroyritykseltä vaaditaan lähes samat tiedot kuin pienyrityksen tilinpäätökseltä. (Rekola-Nieminen 2016, 254.) Tilinpäätösasetuksen tarkoituksena on koota yhteen kaikki pien- ja mikroyritystä koskeva tilinpäätösinformaatio. Täten asetusta voidaan käyttää tarkastuslistana tilinpäätöstä tehtäessä sekä yrittäjä saa yhdestä asetuksesta tyhjentävän tiedon tilinpäätöksessä vaadittavista tiedoista. (HE 89/2015.)

5.1 Tuloslaskelma

Pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetuksessa on tuloslaskelmasta laadittu varsinainen kaava sekä lyhennetty kaava. Mikroyritykset saavat käyttää lyhennettyä kaavaa ja esittämistapa tulee olla määritellyn mukainen. Mikäli lyhennetyllä kaavalla tuloslaskelma ei anna oikeaa tai riittävää kuvaa, voi esittämistapaa muuttaa. Tuloslaskelma voidaan myös laatia yksityiskohtaisemmin, jotta tuloslaskelmasta selviää tilikauteen vaikuttaneet tekijät. Mikäli jonkin nimikkeen kohdalle ei tule lukua nykyiseltä eikä edeltävältä tilikaudelta, jätetään nimike merkitsemättä. (Kerbs 2016, 38.) Lyhennytyssä kaavassa mikroyritys saa jättää kirjainalkohdat merkitsemättä (Lydman 2016, 90, 93).

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus mahdollistaa, että tuloslaskelma alkaa liikevaihdon sijaan Bruttotulos-erällä. Mikäli bruttotulosta käytetään, tulee tuloslaskelman erittelyihin liittää selvitys siitä, mistä eristä bruttotulos muodostuu. Kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa bruttotulos sisältää liikevaihdon, valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutoksen, valmistuksen omaan käyttöön, liiketoiminnan muut tuotot sekä materiaalit ja palvelut. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa bruttotulos sisältää liikevaihdon, hankinnan ja valmistuksen kulut, bruttokatteen sekä liiketoiminnan muut tuotot. (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 2 luku 1 §; Lydman 2016, 89–90.)

Uudistuneet tuloslaskelmakaavat löytyvät liitteistä. Pien- ja mikroyritykselle yhteinen kululajikohtainen tuloslaskelmakaava löytyy liitteenä 1 ja mikroyritykselle tarkoi-

tettu kululajikohtainen lyhennetty tuloslaskelmakaava löytyy liitteenä 2. Pien- ja mikroyritykselle yhteinen toimintokohtainen tuloslaskelmakaava löytyy liitteenä 3 ja mikroyrityksen toimintokohtainen lyhennetty tuloslaskelmakaava löytyy liitteenä 4.

Uusien kaavojen myötä ammatinharjoittajalle tarkoitettu oma tuloslaskelmakaava on poistunut. Merkittävä muutos itse tuloslaskelmakaavassa on satunnaisten erien poistuminen. Satunnaisiin eriin on aiemmin kirjattu tulo/meno, joka on yrityksen liiketoimintaa katsottaessa kertaluontoinen eli ei kuulu jatkuviin yrityksen tuloihin tai menoihin. Nyt tämä kertaluontoinen tuotto tai kulu joudutaan kirjaamaan Liiketoiminnan muut tuotot/kulut -tilille, joka sijaitsee tuloslaskelmakaavassa ylempänä kuin satunnaiset tuotot ja näin ollen vääristää tilikaudelta muodostuvaa liikevoittoa. (Rekola-Nieminen 2016, 235, 244.)

5.2 Tase

Samoin kuin tuloslaskelmasta, on taseesta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksessa annettu mikroyritykselle varsinainen ja lyhyt kaava. Mikroyritys saa käyttää tilinpäätöksessään lyhyttä tasekaavaa. Mikroyrityksen taseessa tulee vastaavaa puolen pysyvissä vastaavissa esittää erikseen aineettomat hyödykkeet (esim. kehittämismenot), aineelliset hyödykkeet (esim. koneet ja kalusto) sekä sijoitukset (esim. arvopaperit). Vaihtuvissa vastaavissa puolestaan tulee esittää erikseen vaihto-omaisuus (esim. myytävät tavarat), lyhyet ja pitkäaikaiset saamiset (esim. myyntisaamiset), rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vastattavaa puolella pitää erikseen esittää oma pääoma, josta pitää erotella pääoma (esim. pääomasijoitus ja yksityisotot) sekä edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio). Oman pääoman lisäksi pitää taseen vastattavaa puolella esittää tilinpäätössiirtojen kertymä (esim. poistoero), pakolliset varaukset (esim. eläkevaraus) sekä vieras pääoma (esim. laina rahoituslaitokselta ja ostovelat), josta on eritelty lyhyt ja pitkä vieraspääoma. (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 4 luku 2 §; Kerbs 2016, 56–70; Lydman 2016, 106–107.)

Taseeseen ei pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksessa tullut suuria muutoksia. Suurin muutos on oman pääoman erien lisäys. Pääomaerien lisäyksellä halutaan nähdä kukin oman pääoman erä omana eränään. (Rekola-Nieminen 2016, 234, 256.)

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen mukaiset tasekaavat löytyvät opinnäytetyön liitteistä. Pien- ja mikroyrityksen yhteinen varsinainen tasekaava löytyy liitteenä 5 ja mikroyrityksen lyhennetty tasekaava löytyy liitteenä 6.

5.3 Liitetiedot

Mikroyrityksen liitetietojen laatimisperiaatteet ovat samat kuin pienyrityksen. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus säättää, että liitetietoina on esitettävä tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät niiltä osin kuin ne ovat kirjanpitovelvolliselle valinnaisia. Asetuksen 3 luvun 5 pykälä, tiedot käypään arvoon merkitsemisestä, jätetään kuitenkin huomiotta mikroyrityksessä. (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 1 §, 4 luku 4 §.)

Liitetiedoissa pyritään antamaan vain se tieto, joka on tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tilinpäätöksestä. On kirjanpitovelvollisen etu, että liitetiedoissa ei anneta liikaa tietoa ja liian laajat liitetiedot voivat jopa heikentää luottamusta tilinpäätöksen luomaan kuvaan. (Rekola-Nieminen 2016, 241–242.)

5.3.1 Arvostus ja jaksotusperiaatteet

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ilmoitetaan liitetietoina vain silloin, mikäli kirjanpitovelvollinen voi valita useammasta vaihtoehdosta noudatettavan menetelmän. Jos kirjanpitovelvollinen käyttää ns. vakiintunutta menettelyä arvostus- ja jaksotusperiaatteeseen, ei menettelyä tarvitse mainita liitetiedoissa. Vastakohta vakiintuneelle menettelylle on muu menettely ja muuta menettelyä käytettäessä, menettelytapa pitää mainita liitetiedoissa. (Rekola-Nieminen 2016, 243–244.)

Taulukko 1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteiden menettelyt liitetiedoissa (Rekola-Nieminen 2016, 244)

Vakiintunut menettely (ei tarvitse mainita liitetiedoissa)	Muu menettely (liitetieto annettava)
FIFO (first in, first out)	LIFO (last in, first out)
Aineeton oikeus Poistoaika 10 vuotta tasapoisto	Muu kirjanpitolain sallima poistoaika
Kirjattu vuosikuluksi tuloslaskelmaan	Aktivoitu taseeseen
Luovutuksen mukainen tuloutus	Osatuloutus valmistusasteen mukaan
Hankintameno on arvostaminen	Käypään arvoon arvostaminen
Tilinpäätöspäivän kurssi	Muu kurssi

Taulukko 2. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden menettelyt liitetiedoissa (Rekola-Nieminen 2016, 244)

Ei tarvitse mainita liitetiedoissa	Liitetieto annettava
Hankintamenoissa vain välittömät menot	Hankintamenoissa myös välillisiä menoja ja/tai korkoja
Verotuksen maksimipoisto	Muu poistosuunnitelma
Ei arvonnkorotuksia	Tehty arvonnkorotuksia
Saadut avustukset vähentävät hankintamenoa	Saadut avustukset kirjattu siirtovelkoihin
Alle 3 vuoden kalusto ja pienhankinnat kirjattu tuloslaskelmaan	Aktivoitu taseeseen jostain erityisestä syystä
Rahoitusleasing kirjattu vuokratuloksi/tuotoksi	Rahoitusleasing kirjattu ostoksi tai myynniksi

5.3.2 Poikkeukselliset erät

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus (3 luku 2 §) säätelee, että poikkeukselliset tuotto- ja kuluerät on ilmoitettava tilinpäätöksen liitetietona, mikäli erä ei ole epäolennainen. Eli vain olennaiset erät tulee ilmoittaa liitetietona. Poikkeuksellinen tuottoerä voi olla esimerkiksi myyntivoitto myydystä yrityksen koneesta, joka kirjataan liiketoiminnan muut tuotot tilille. Kirjaus suurentaa liikevoittoa ja tämä tulee oikaista antamalla liitetieto kyseisestä asiasta.

5.3.3 Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat

Sellaiset tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat, jotka eivät selviä tilinpäätöksestä, on esitettävä tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tällaisesta tiedossa olevasta olennaisesta tapahtumasta on myös esitettävä arvio, millainen taloudellinen merkitys tapahtumalla on yritykselle. (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 3 §.) Merkittävä tilikauden jälkeinen tapahtuma voi olla esimerkiksi yrityksen lopettaminen tai toiminnan laajentaminen.

5.3.4 Arvonkorotusrahasto

Mikäli tilinpäätöksessä tehdään korotus pysyvien vastaavien hyödykkeeseen (poistamattomaan hankintamenuon) kirjanpitolain 5 luvun 17 pykälän mukaisesti, liitetietona tulee antaa arvonkorotusrahaston muutokset tilikauden aikana, selvitys arvonkorotusrahaston muutoksiin liittyvistä verovaikutuksista sekä yhteenlaskettu kirjanpitoarvo ennen arvonkorotusta (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 4 §). Mikäli mikroyritys tekee arvonkorotuksen tilinpäätöksessä esimerkiksi maa-alueisiin, tulee tästä antaa myös muutostiedot tilikauden ajalta (Rekola-Nieminen 2016, 246).

5.3.5 Pitkäaikaiset lainat

Yrityksen on annettava liitetietona tieto sellaisista vieraaseen pääomaan kuuluvista pitkäaikaisista veloista, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 6 §). Liitetietona tulee siis antaa summa, joka sisältää kaikki vieraan pääoman pitkäaikaiset lainat tilinpäätöshetkestä laskien viiden vuoden päästä eteenpäin. Lainoja ei tarvitse eritellä, vaan lainojen yhteissumma riittää. Annuiteettilainoissa korkokantaa ei pysty tarkalleen arvioimaan, sillä korkokanta tulee todennäköisesti eroamaan nyt arvioidusta. Tasalyhenteisestä lainasta lainan määrä on puolestaan helppo laskea. (Rekola-Nieminen 2016, 247–248.)

Esimerkki: Yrityksellä on laina, jota maksetaan tilinpäätöshetkestä vielä 7 vuotta ja lainaa lyhennetään tasaerissä 6 000 euroa vuodessa. Lainaa on tällöin tilinpäätöshetken jälkeen maksamatta 42 000 euroa. Tästä 6 000 euroa on lyhytaikaista lainaa (laina-aika alle 1 vuosi), 24 000 euroa maksetaan 4 vuoden aikana ja 5 vuoden jälkeiseksi lainaksi jää 12 000 euroa. Myöhemmin kuin 5 vuoden kuluttua erääntyy siis 12 000 euroa.

5.3.6 Vakuudet, sitoumukset ja eläkevastuut

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista säättää, että liitetietona on esitettävä esineoikeudelliset vakuudet, jotka on annettu yrityksen omaisuudesta. Esineoikeudelliset vakuudet tulee eritellä käteispanntien, ajoneuvo-, yritys- tai kiinteistökiinnityksien sekä muun mahdollisen esinevakuutuslajin mukaisiin määriin. Liitetietona on myös ilmoitettava ne taloudelliset sitoumuksien yhteismäärä, jotka eivät näy taseessa sekä olennaisten taseen ulkopuolisten sitoumuksien järjestelyjen luonteesta sekä liiketoiminnallisesta tarkoituksesta. Liitetietona tulee antaa myös eläkevastuu, jota ei ole siirretty eläkelaitoksen kannettavaksi. (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 7 §.)

Vakuuksia, sitoumuksia ja eläkevastuita koskeva pykälä on suurimmalta osalta pysynyt ennallaan ja esimerkiksi eläkevastuut, jotka eivät ole eläkelaitoksessa, ovat hyvin

harvinaisia mikroyrityksessä. Pykälän suurin muutos on annetuissa vakuuksissa, joiden osalta vaaditaan aikaisempaa tarkempaa yksilöintiä. Esimerkkinä taseen ulkopuolisista sitoumuksista mainittakoon leasingvastuut ja vastuu määräaikaisen vuokrasopimuksen tulevista vuokrista. (Rekola-Nieminen 2016, 249.)

5.3.7 Henkilöstö

Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen mukaan henkilöstöstä on annettava keskimääräinen lukumäärä tilikaudelta (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 11 §). Henkilöstön liitetietovaatimuksesta on poistunut jaottelu henkilöstöryhmiin. Riittää, kun liitetietona ilmoitetaan tilikauden keskimääräinen henkilömäärä. Muutoksen tarkoituksena on saada tietoon tehdyt henkilötyövuodet. (Rekola-Nieminen 2016, 252.)

5.3.8 Toimintakertomusta vastaavat tiedot

Pien- ja mikroyritys ei ole velvollinen laatimaan toimintakertomusta (Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 3 luku 13 §). Mikroyrityksellä on kuitenkin mahdollisuus antaa laajempia tietoja tilinpäätöksestään, mikäli se haluaa täydentää tilinpäätöksen antamaa oikeaa kuvaa. Tiedot annetaan tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Rekola-Nieminen 2015, 257.) Kannattaa kuitenkin muistaa, että mikroyritystä suojaaa ns. suojasatamasäännös, joka ei velvoita mikroyritystä antamaan tilinpäätöksellään oikeaa ja riittävää kuvaa, kunhan tilinpäätös on laadittu mikroyritystä koskevan tilinpäätösasetuksen mukaisesti.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia ohjeistus yksityiselle elinkeinonharjoittajalle siitä, miten uusi kirjanpitolaki ja pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetus vaikuttavat yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli auttaa yksityistä elinkeinonharjoittajaa ymmärtämään kirjanpitolain muutoksien vaikutukset ja uudet vaatimukset. Opinnäytetyössä keskityttiin tutkimaan uutta kirjanpitolakia sekä uutta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetusta. Uudistuksia verrattiin aikaisempaan käytäntöön ja esimerkein selvennettiin uudistuneita lainkohtia.

Ammatinharjoittajaa koskenut lainsäädäntö muuttui kirjanpitolain uudistuksessa luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudeksi. Tämän johdosta ammatin- ja liikkeenharjoittajaa koskevat nykyään samat kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevat lait ja asetukset. Kirjanpitolaissa säädetään yleisistä säännöksistä, joissa käsitellään mm. kahdenkertainen kirjanpito, tilikausi, pienyritys sekä mikroyritys. Kirjanpitolaissa säädetään myös liiketapahtumien kirjaamisesta ja kirjanpitoaineistosta, jossa käsitellään mm. tosite, kirjausketju ja kirjanpitoaineisto. Kirjanpitolain uudistuksessa osa pykälistä uudistettiin täysin ja osa sai nykyaikaisemman muodon, esimerkiksi kirjanpitolaissa hyväksyttiin tietoteknisten välineiden käyttö ja nykyaikaiset tietotekniset menetelmät. Eli periaatteessa laki muutettiin vastaamaan nykyaikaisia menetelmiä.

Kirjanpitolain uudistuksessa erotettiin pien- ja mikroyrityksiä koskeva tilinpäätöslainsäädäntö omaksi asetukseksi. Aikaisemmin tuloslaskelma- ja tasekaavat sekä liitetietovaatimukset ovat löytyneet kirjanpitoasetuksesta, mutta nyt pien- ja mikroyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavat löytyvät asetuksesta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015. Tilinpäätösasetuksessa on määritelty uudet varsinaiset ja lyhyet versiot tuloslaskelma- ja tasekaavoista. Tuloslaskelma- ja tasekaavassa tapahtui joitakin muutoksia vanhaan verrattuna. Jos ammatinharjoittaja on käyttänyt ammatinharjoittajalle suunnattua tuloslaskelmaa ja tasetta, muutos on suuri. Ammatinharjoittajan tuloslaskelma poistui käytöstä 1.1.2016 ja aikaisemmin ammatinharjoittajan ei ole tarvinnut laatia tasetta. Vieläkään kaikkien yksityisten elinkeinonharjoittajien ei tarvitse laatia tasetta, mikäli heillä on oikeus yhdenkertaiseen kirjanpitoon.

Satunnaiset erät poistuivat tuloslaskelmakaavasta ja tämä aiheuttaa satunnaisten tulojen tai kulujen kirjaamista liiketoiminnan muihin tuottoihin/kuluihin. Liiketoiminnan muut tuotot/kulut puolestaan vaikuttavat liikevoiton määrään. Tällaista vaikutusta ei ollut satunnaisilla erillä, jotka sijaitsivat tuloslaskelmassa liikevoiton jälkeen. Tilikauden aikana kannattaakin huomioida liiketapahtumat, jotka kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin taiuluihin tai viimeistään tilinpäätöksessä käydä kyseinen tili läpi ja antaa tarvittavat liitetiedot niistä kertaluonteisista liiketapahtumista, jotka vääristävät liikevoittoa.

Suurin muutos tapahtui tuloslaskelmakaavassa, jossa liikevaihto sekä muita tuloeria voidaan nykyisin yhdistää Bruttotulos-eräksi. Tuloslaskelmassa näkyvä liikevaihto on yksi tärkeimmistä taloudellisista luvuista ja siitä ollaan aina kiinnostuneita. Bruttotulos-erää käytettäessä liikevaihto pitää erotella tuloslaskelman erittelyssä, josta sen tällöin pystyy todentamaan. Tottuminen Bruttotulos-erään vie varmasti taholta jos toiseltakin aikaa ja nähtäväksi jää, kuinka laajasti bruttotulos otetaan käyttöön ja millaisen vastaanoton se saa ammattilaisten piireissä.

Yksityinen elinkeinonharjoittajan liitetietojen antamiseen tuli lakiuudistuksessa muutoksia. Koska liitetiedoissa annetaan vain sellaiset tiedot, jotka ovat yksityiselle elinkeinonharjoittajalle esimerkiksi valinnaisia tai erä tilinpäätöksessä on olennainen, saattaa yksityisen elinkeinonharjoittajan liitetietojen määrä jäädä hyvin vähäiseksi. Lisäksi mikroyrityksellä on turvanaan ns. suojasatamasäännös, joka vapauttaa mikroyrityksen tilinpäätöksen oikean ja riittävän kuvan antamisesta. Tällöin mikroyritykseltä ei voida vaatia pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen ylittäviä tietoja. On kuitenkin mahdollista, että mikroyritys oikaisee tilinpäätöksen oikeaa ja riittävää kuvaa ja antaa tilinpäätösasetuksen ylittäviä liitetietoja. Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi antaa liitetietona myös sellaista tietoa, jota toimintakertomus velvoittaa antamaan.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen, kun mikroyrityksen rajoista ylittyy kaksi sekä nykyisellä että edeltäneellä tilikaudella. Jokainen yksityinen elinkeinonharjoittaja ei siis ole tilinpäätösvelvollinen, mutta kaikki ovat kirjanpitovelvollisia. Verotusta varten yksityinen elinkeinonharjoittaja tarvitsee

elinkeinotoiminnan tuloksen, josta lasketaan yrittäjälle yritystulo. Verotusta varten tarvitsee laskea myös elinkeinotoiminnan nettovarallisuus. (Verohallinnon www-sivut 2016.) Pelkästään verotusta varten yksityisen elinkeinonharjoittajan pitää miettiä kirjanpitoa ja tilinpäätöksensä siten, että hän saa verovelvollisuutensa täytettyä. Osalle tilinpäätöksen tekeminen saattaa olla vain muutaman tilinpäätöskirjauksen päässä, mutta toisilla se voi vaatia muutaman kirjauksen enemmän. Yksityiselle elinkeinonharjoittajalle voisi olla helpompi tapa selvittää verovelvoitteiden täyttämistä hoitamalla kirjanpito kahdenkertaisesti ja laatimalla tilinpäätös, kuin olla laatimatta tilinpäätöstä ja erikseen laskemalla selvittää veroilmoitukseen tarvittavat tiedot. Jos yksityisellä elinkeinonharjoittajalla ei ole lain vaatimaa syytä laatia tilinpäätöstä, voi esimerkiksi liitetiedot jättää laatimatta, jolloin tilinpäätöksen tekeminen entisestään helpottuu.

Opinnäytetyössä saavutettiin haluttu lopputulos. Nyt on selvillä keskeisimmät muutokset, mitä kirjanpitolain ja pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen tuomat uudistukset tuovat yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Koska lakimuutoksen voimaantulosta ei ole vielä vuottakaan, ei uudistuksista ole vielä laajaa kirjallisuutta saatavissa ja osa artikkeleista ja kirjoista perustuvat vuonna 2015 julkaistuun hallituksen esitykseen. Täten ajansaatoissa, kun tietoa ja kokemusta uudesta laista ja tilinpäätösasetuksesta tulee enemmän, tulee myös uusia näkökantoja, kokemuksia, tapoja ja käytäntöjä.

Kirjanpitolain muutos on jo saanut vireille tilintarkastuslain, arvopaperimarkkinalain, osakeyhtiölain ja osuuskuntalain muutokset (HE 208/2016). Myös Kirjanpitolautakunta on ottanut kantaa omaehtoisella lausunnollaan uudistuneeseen kirjanpitolakiin (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2016).

LÄHTEET

- Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. 2015. A1753/2015.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU. Viitattu 7.10.2016. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=fi>
- HE 89/2015. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi. Viitattu 30.8.2016. <http://www.finlex.fi>.
- HE 208/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 27.10.2016. <http://www.finlex.fi>.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Kerbs, T. 2016. Juoksevasta kirjanpidosta tilinpäätökseen. Helsinki: Kauppakamari.
- Kirjanpitoasetus. 2015. A1752/2015.
- Kirjanpitolaki. 2015. L30.12.2015/1620 muutoksineen.
- Kirjanpitolaki 1997. L30.12.1997/1336 muutoksineen.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.
- Laki kirjanpitolain muuttamisesta. L30.12.2015/1620 muutoksineen.
- Lydman, K. 2016. Uusi kirjanpitolaki käytännössä. Helsinki: Tietosanoma.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro.
- Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut. 2016. Viitattu 6.6.2016. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>
- Rekola-Nieminen, L. 2016. Kirjanpitolaki käytännössä. Helsinki: Edita.
- Rekola-Nieminen, L. 2015. Kirjanpitolaki uudistuu – osa 1: Tilikauden aikainen kirjanpito. Tilisanomat 3, 62–64.
- Salin, M. 2013. Liikkeen- ja ammatinharjoittajan verokirja. Helsinki: Verotieto Oy. Viitattu 16.6.2016. <http://www.ellibs.com.lillukka.samk.fi/fi/book/9789525653823>
- Suomen Yrittäjien www-sivut. 2014. Viitattu 16.6.2016. <https://www.yrittajat.fi>.
- Tikkanen, T. 2016. Kohti sujuvampaa sähköistä kirjanpitoa. Tilisanomat 1, 20–23.

Tomperi, S. 2013. Käytännön kirjanpito. Helsinki: Edita.

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut. Viitattu 27.10.2016. <http://ktm.elinar.fi>.

Verohallinnon www-sivut. 2016. Viitattu 29.9.2016. <https://www.vero.fi>.

Villa, S., Ossa, J. & Saarnilehto, A. 2007. Yritysmuodot. Helsinki: WSOYPro.

Yritysrekisterin palveluopas. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 8.6.2016.
http://www.stat.fi/static/media/uploads/palveluopas_2016.pdf /

PIEN- JA MIKROYRITYKSEN KULULAJIKOHTAINEN
TULOSLASKELMAKAAVA

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
  - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
    - aa) Ostot tilikauden aikana
    - ab) Varastojen muutos
  - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
  - a) Palkat ja palkkiot
  - b) Henkilösivukulut
    - ba) Eläkekulut
    - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
  - a) Suunnitelman mukaiset poistot
  - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
  - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
  - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
  - b) Tuotot osuuksista omistusyhteyserityksissä
  - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
  - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
  - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
  - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuululle yrityksille

11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

12. Tilinpäätössiirrot

a) Poistoeron muutos

b) Verotusperusteisten varausten muutos

c) Konserniavustus

13. Tuloverot

14. Muut välittömät verot

15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, liite I.)

MIKROYRITYKSEN LYHENNETTY KULULAJIKOHTAINEN
TULOSLASKELMAKAAVA

1. BRUTTOTULOS
2. Henkilöstökulut
3. Poistot ja arvonalentumiset
4. Liiketoiminnan muut kulut
5. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
6. Rahoitustuotot ja -kulut
7. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
8. Tilinpäätössiirrot
9. Tuloverot
10. Muut välittömät verot
11. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Bruttotulos muodostuu eristä:

- Liikevaihto
- Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
- Valmistus omaan käyttöön
- Liiketoiminnan muut tuotot
- Materiaalit ja palvelut

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 4 luku 1 §;
Kerbs 2016, 43.)

PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TOIMINTOKOHTAINEN
TULOSLASKELMAKAAVA

1. LIIKEVAIHTO
2. Hankinnan ja valmistuksen kulut
3. Bruttokate
4. Myynnin ja markkinoinnin kulut
5. Hallinnon kulut
6. Liiketoiminnan muut tuotot
7. Liiketoiminnan muut kulut
8. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
9. Rahoitustuotot ja -kulut
  - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
  - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
  - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
  - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuululta yritykseltä saadut
  - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
  - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
  - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuululle yrityksille
10. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
11. Tilinpäätössiirrot
  - a) Poistoeron muutos
  - b) Verotusperusteisten varausten muutos
  - c) Konserniavustus
12. Tuloverot
13. Muut välittömät verot
14. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, liite II.)

MIKROYRITYKSEN LYHENNETTY TOIMINTOKOHTAINEN
TULOSLASKELMAKAAVA

1. BRUTTOTULOS
2. Myynnin ja markkinoinnin kulut
3. Hallinnon kulut
4. Liiketoiminnan muut kulut
5. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
6. Rahoitustuotot ja -kulut
7. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
8. Tilinpäätössiirrot
9. Tuloverot
10. Muut välittömät verot
11. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Bruttotulos muodostuu eristä:

- Liikevaihto
- Hankinnan ja valmistuksen kulut
- Liiketoiminnan muut tuotot

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 4 luku 1 §.)

PIEN- JA MIKROYRITYKSEN TASEKAAVA

V a s t a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
2. Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyrietyksissä
4. Saamiset omistusyhteisyrietyksiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset, erikseen pitkäaikaiset

1. Myyntisaamiset, erikseen pitkäaikaiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
3. Saamiset omistusyhteisyrittäjäryityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
4. Lainasaamiset, erikseen pitkäaikaiset
5. Muut saamiset, erikseen pitkäaikaiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet, erikseen pitkäaikaiset
7. Siirtosaamiset, erikseen pitkäaikaiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

Vastattavaa

A OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

V Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero
2. Verotusperusteiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA, erikseen pitkäaikainen

1. Joukkovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
2. Vaihtovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
3. Lainat rahoituslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
5. Saadut ennakot, erikseen pitkäaikaiset
6. Ostovelat, erikseen pitkäaikaiset
7. Rahoitusvekselit, erikseen pitkäaikaiset
8. Velat saman konsernin yrityksille, erikseen pitkäaikaiset
9. Velat omistusyhteisyriksille, erikseen pitkäaikaiset
10. Muut velat, erikseen pitkäaikaiset
11. Siirtovelat, erikseen pitkäaikaiset

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, liite V.)

MIKROYRITYKSEN LYHENNETTY TASEKAAVA

V a s t a a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

II Aineelliset hyödykkeet

III Sijoitukset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

II Saamiset, erikseen lyhyt- ja pitkäaikaiset

III Rahoitusarvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A OMA PÄÄOMA

I Eriteltyinä ne erät, jotka kuuluvat omaan pääomaan

II Edellisten tilikausien voitto (tappio)

III Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

C PAKOLLISET VARAUKSET

D VIERAS PÄÄOMA, erikseen lyhyt- ja pitkäaikaiset

(Asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, 4 luku 2 §;
Kerbs 2016, 56.)